

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางโบราณสถานล้านนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์

MANAGEMENT OF THE LANNA ANCIENT ARCHEOLOGY ROUTE FROM THE LITERATURE OF CHINNAKANMALIPAKORN

วีระพงศ์ เกียรติไพริยศ และคณะ*

Weerapong Kiatpriyot and others

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ 2. เพื่อศึกษาคุณค่าและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ และ 3. เพื่อเสนอรูปแบบและวิธีการของการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งเชิงเอกสาร และมีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 รูป / คน

ผลการวิจัย พบว่า 1. สำรวจแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ จำนวน 14 วัด แบ่งเป็นพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 10 วัด จังหวัดเชียงราย 10 วัด ในปัจจุบันเป็นวัดที่มีพระภิกษุ สามเณร จำพรรษาอยู่ 12 วัด และเป็นวัดร้างอยู่ 2 วัด คือ วัดอาทิตันแก้ว และวัดป่าแดงหลวง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

2. คุณค่าและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ พบว่า คุณค่าแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ 2) คุณค่าทางโบราณสถาน 3) คุณค่าทางความศักดิ์สิทธิ์ และ 4) คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี ส่วนศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการดึงดูดใจการท่องเที่ยว 2) ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว และ 3) ด้านการบริหารจัดการ

3. เสนอรูปแบบและวิธีการของการจัดการเส้นทาง การเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ 4 รูปแบบ คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และพุทธศิลป์ประกอบไปด้วยทุกวัด 2) การท่องเที่ยวเชิงการปฏิบัติธรรม 1 วัด คือ วัดรำเปิง (ตโปทาราม) 3) การท่องเที่ยวเชิงความศักดิ์สิทธิ์ 5 วัด คือ วัดสวนดอก วัดเชียงยืน วัดชัยศรีภูมิ วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร และวัดนันทาราม และ

* อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิมลศิลป์กิจ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สมพงษ์ แซ่ท้อ อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ฤทธิชัย แกมมณาค อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สุภัชชา พันเลิศพาณิชย์ นักวิจัยอิสระ

4) การท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรมและงานประจำปี จำนวน 9 วัด คือ 1) วัดสวนดอก พระอารามหลวง 2) วัดศรีมุงเมือง 3) วัดป่าแดงมหาวิหาร 4) วัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง 5) วัดนันทาราม 6) วัดเจ็ดยอดหลวง วรวิหาร พระอารามหลวง 7) วัดเขียงยี่น 8) วัดพระแก้ว พระอารามหลวง 9) วัดพระสิงห์ พระอารามหลวง

คำสำคัญ: การจัดการ แหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน ล้านนา วรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์

ABSTRACT

These objectives of the research are; 1.To survey the Lanna historic sites that appear in The literature of Chinnakanmalipakorn, 2. To study the value and potentiality of Lanna historic sites that appear in The literature of Chinnakanmalipakorn, and 3. To propose patterns and methods of learning managing pathways of Lanna historic sites that appear in The literature of Chinnakanmalipakorn. This is a qualitative research that researcher studied through both document and interview 14 key informants.

The result was found that; 1. The Explore Lanna Historic Sites that appear in The literature of Chinnakanmalipakorn, there are 10 temples in Chiang Mai area and 10 temples in Chiang Rai , but now there are monks and novices in 12 temples, 2 deserted temples no monks nor novices in Wat Arthi Ton Keaw and Wat Pa Deang Luang in Chiang Sean district, Chiang Rai province.

2. The value and potentiality of the Lanna historic sites that appear in The literature of Chinnakanmalipakorn is found that; tourist value divided into 4 sides 1. historical value, 2. archeological sites value, 3. sacredness value, and 4. cultural and tradition value The potential of tourism divided as 1. tourist attraction, 2. tourist accommodating, and 3. tourist management.

3. Offer layout styles and methods of route management of Lanna historic sites that appear in the literature of Chinnakanmalipakorn as follows; 1. all 14 temples with historical and Buddhist Art tourist attraction, 2. one temple with the Dhamma practice tourist attraction, Wat Rampoeng (Taphotharam), 3. five temples with sacred tourist attraction, Wat Suan Dork, Wat Chiang Yuen, Wat Chai Sri Phoom, Wat Chedi Luang Worawihan and Wat Nantharam, and 4.nine temples with cultural, tradition and annual fair tourist attraction, Wat Suan Dork (the royal monastery), Wat Sri Mung Muang, Wat Pa Deang Mahawihan, Wat Ched Yod (the royal monastery), Wat Nantharam, Wat Chedi Luang Worawihan (the royal monastery), Wat Chiang Yuen, Wat Phra Keaw (the royal monastery) and Wat Phra Sing(the royal monastery)

Keywords: Management, Tourist site, Archeological site, Lanna, Chinnakanmalipakorn

บทนำ

ประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยว มีทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวหลากหลายกระจายอยู่ในทุกจังหวัด และมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีความสวยงามติดระดับโลก มีเอกลักษณ์ต่างจากภูมิภาคอื่น ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงอุตสาหกรรมที่สนับสนุนเชื่อมโยง และยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาอีกจำนวนมาก เมื่อพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยกับประเทศในทวีปเอเชีย โดยพิจารณาจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงนักท่องเที่ยวรู้จักกันดี¹

การท่องเที่ยวจัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากก่อให้เกิดการจ้างงานและรายได้ให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งหน่วยงานของรัฐได้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมหรือพัฒนาการท่องเที่ยว จะเห็นได้จากวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม สมดุล และยั่งยืน” โดยยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นเกิดจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวโดยเน้นปริมาณนักท่องเที่ยวหรือการแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยวในขณะที่การรองรับขยายไปไม่ทัน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวของไทยมีความเสื่อมโทรม ยุทธศาสตร์จึงให้ความสำคัญกับโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่น จังหวัด กลุ่มจังหวัดและประเทศ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชน และการปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะที่หน่วยงานระดับพื้นที่เช่น จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และชุมชนขาดความรู้ด้านการจัดการ ภูมิทัศน์และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวการพัฒนาไกล ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นแนวทางในการบูรณาการการทำงานร่วมกันกำหนดภารกิจ ขอบเขตของงานการพัฒนาให้ชัดเจน กำหนดรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับพื้นที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร² ยุทธศาสตร์จึงให้ความสำคัญกับส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดตั้งคณะกรรมการในระดับท้องถิ่นขึ้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีการบริหารเป็นรูปธรรม โดยมีภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาสังคมในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

ชินกาลมาลีปกรณ์กล่าวถึงอาณาจักรล้านนาซึ่งมีโบราณสถานหลายแห่ง ดังนี้³ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ วัดบุปผาราม (วัดสวนดอก) วัดมุงเมือง วัดป่าแดงมหาวิหาร (มหาวิหารวัดป่าแดง) วัดมหาโพธาราม (วัดเจดีย์เจ็ดยอด) วัดป่าตาลมหาวิหาร (วัดตโปธาราม) วัดนันทาราม วัดเจดีย์หลวง วัดโสมการาม (วัดศรีภูมิ) วัดที่ข่าชีวิตสาราม (วัดเชียงยืน) และวัดเจดีย์เหลี่ยม (กู่คำ) จังหวัดเชียงราย ได้แก่ วัดป่าแดงหลวง วัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว และวัดอาทิตันแก้ว จังหวัดลำพูน ได้แก่ วัดลัมภการาม (วัดกู่ละมั่งปัจจุบันคือวัดรมณี

¹ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ 2555 - 2559*, (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550), หน้า 14

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 29 - 38.

³ พระครูสุริยสุตสุนทร และคณะ, *การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์*, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556).

ยาราม เจดีย์มหาพล วัดพระยืน พระธาตุเจดีย์หลวง(หรือพระธาตุหริภุญชัย) วัดศรีบุญยืน วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร และสุวรรณหเจดีย์หรือปทุมวดีเจดีย์ จังหวัดลำปาง ได้แก่ วัดลำปางหลวงและวัดกู่ขาว จังหวัดพะเยา ได้แก่ วัดดอนชัย หรือวัดป่าแดงหลวงดอนชัย และจังหวัดน่าน ได้แก่ วัดสวนตาล

จากการสำรวจศักยภาพของพื้นที่ 8 จังหวัด ที่เรียกอาณาจักรล้านนา พบว่า อาณาจักรล้านนา เป็นพื้นที่มีศักยภาพสูงเนื่องจาก อาณาจักรล้านนาเป็นอาณาจักรที่มีองค์ประกอบทางศิลปะและประวัติศาสตร์มากมายกระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

จากความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าวสมควรที่จะต้องศึกษาคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในมิ่งรายศาสตร์เพื่อนำเสนอโครงการการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ โดยคำนึงถึงทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและมีแนวทางปฏิบัติ ก็ย่อมส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน แต่การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้นจำเป็นต้องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางโบราณสถานล้านนา ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์
2. เพื่อศึกษาคุณค่าและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์
3. เพื่อเสนอรูปแบบและวิธีการของการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติ ความเป็นมา วัฒนธรรม บทบาท ความสัมพันธ์ และการจัดการกิจการแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางโบราณสถานล้านนาในพื้นที่เป้าหมาย

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด บทบาท ความสัมพันธ์ และการจัดการท่องเที่ยวตามเส้นทางโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา มีศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ คณะสงฆ์ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 14 รูป/คน นำผลจากการศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในมิติต่างๆ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์” ผลการวิจัยมีดังนี้

1) การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 10 วัด และจังหวัดเชียงราย 4 วัด ผลการวิจัยพบว่า วัดในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1. วัดสวนดอก พระอารามหลวง (วัดบุปผาราม) ตั้งอยู่ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นปี พ.ศ. 1914 (ในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์กล่าวว่าสร้างปี พ.ศ. 1915) สมัยพระเจ้ากือนา ในปัจจุบันมีพระราชรัชมุณีเป็นเจ้าอาวาส 2. วัดศรีมุงเมือง (วัดมุงเมือง) ตั้งอยู่ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน ในปัจจุบันมีพระครูปลัดอรุณสิทธิ์ ชินวิโส เป็นเจ้าอาวาส 3. วัดป่าแดงมหาวิหาร ตั้งอยู่ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นปี พ.ศ. 1974 โดยพระเจ้าติโลกราช ในปัจจุบันมีพระครูโฆสิตปริยัตยาภรณ์ เป็นเจ้าอาวาส 4. วัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง (มหาโพธาราม) ตั้งอยู่ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 1999 โดยพระเจ้าติโลกราช เป็นสถานที่ทำสังคายนาพระไตรปิฎก ครั้งที่ 8 ในปัจจุบันมีพระเทพปริยัติ เป็นเจ้าอาวาส 5. วัดร่ำเปิง (โตโปธาราม) ตั้งอยู่ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2036 โดยพระเจ้ายอดเชียงรายโปรดให้สร้างขึ้น ในปัจจุบันมีพระภาวนาธรรมาภิรักษ์ วิ. เป็นเจ้าอาวาส 6. วัดนันทาราม ตั้งอยู่ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบันมีพระปลัดบุญธรรม ทุมมวโร เป็นเจ้าอาวาส 7. วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร พระอารามหลวง สันนิษฐานว่าวัดแห่งนี้น่าจะสร้างในปี พ.ศ. 1928 - 1945 ในสมัยพญาแสนเมืองมา ในปัจจุบันมีพระพระราชเจดียงจารย์ (ชูเกียรติ อภโย) เป็นเจ้าอาวาส 8. วัดชัยศรีภูมิ ตั้งอยู่ตำบลช้างม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สันนิษฐานได้ว่าวัดชัยศรีภูมิสร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. 1805 สมัยพญามังราย ในปัจจุบันมีพระครูสุธรรมมาลังการ เป็นเจ้าอาวาส 9. วัดเข็ยยืน (ที่ข่าชีวิตสาราม) ตั้งอยู่ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นเมื่อใดนั้นไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน แต่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยพญามังราย ในปัจจุบันมีพระครูสิริญาณวัชร เป็นเจ้าอาวาส 10. วัดเจดีย์เหลี่ยม ตั้งอยู่ตำบลท่าวังตาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้น พ.ศ. 1831 พญามังรายโปรดให้สร้างขึ้น ในปัจจุบันมีพระครูสังฆพิชัย เป็นเจ้าอาวาส และวัดในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ได้แก่ 1. วัดพระแก้ว พระอารามหลวง ตั้งอยู่ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สร้างขึ้น พ.ศ. 1977 ในปัจจุบันมีพระธรรมราชานุวัตร เป็นเจ้าอาวาส 2. วัดพระสิงห์ พระอารามหลวง ตั้งอยู่ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราว พ.ศ. 1928 สมัยพระเจ้ามหาพรหม ในปัจจุบันมีพระเทพสิทธินายก เป็นเจ้าอาวาส 3. วัดอาทิตันแก้ว ตั้งอยู่ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สร้างขึ้น พ.ศ. 2058 โดยพระเจ้าเมืองแก้ว ในปัจจุบันเป็นวัดร้าง และ 4. วัดป่าแดงหลวง ตั้งอยู่ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตามแผ่นโลหะกรมศิลปากรสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 ในปัจจุบันเป็นวัดร้าง

2) คุณค่าและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 10 วัด และจังหวัดเชียงราย 4 วัด ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ 2. คุณค่าทางโบราณสถาน 3. คุณค่าความศักดิ์สิทธิ์ และ 4. คุณค่าวัฒนธรรม ประเพณี ส่วนศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว 2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3. การบริหารจัดการ

3) รูปแบบและวิธีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางเส้นทางโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ เสนอรูปแบบดังนี้

3.1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตามเส้นทางโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ จำนวน 10 วัด ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยเริ่มที่ 1. วัดสวนดอก พระอารามหลวง (วัดบุปผาราม) 2. วัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) 3. วัดป่าแดงมหาวิหาร 4. วัดเจ็ดยอดพระอารามหลวง (มหาโพธาราม) 5. วัดเชียงยืน 6. วัดชัยศรีภูมิ 7. วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร 8. วัดนันทาราม 9. วัดเจดีย์เหลี่ยม (อยู่ในเขตเวียงกุมกาม) 10. วัดศรีมุงเมือง (วัดมุงเมืองในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์) ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 1: เส้นทางท่องเที่ยวตามโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่⁴

3.2) การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตามเส้นทางโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ จำนวน 4 วัด ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่โดยเริ่มที่ 1. วัดพระแก้ว พระอารามหลวง 2. วัดพระสิงห์ พระอารามหลวง 3. วัดอาทิตันแก้ว (ปัจจุบันเป็นวัดร้าง) 4. วัดป่าแดงหลวง (ปัจจุบันเป็นวัดร้าง) ดังแผนภาพต่อไปนี้

⁴ ผู้วิจัยปรับปรุงจาก Google Maps [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/maps/@18.78202,98.9159883,12z>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2560).

ภาพประกอบที่ 2: เส้นทางท่องเที่ยวตามโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย⁵

3.3) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม การปฏิบัติธรรม คือ การนำเอาธรรมะมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตทั้งตนเองและผู้อื่น มีอยู่หลายอย่างนับตั้งแต่การให้ (ทาน) การสวดมนต์ วาจา (ศีล) และการหมั่นทำจิตใจให้นิ่งและผ่อนคลาย (ภาวนา) ซึ่งเป็นการฝึกพัฒนาจิตใจให้ยกระดับสูงขึ้น จนพ้นจากกิเลสเศร้าหมอง วิธีการภาวนามีอยู่ 2 วิธี เรียกว่า สมถกรรมฐาน คือ การฝึกจิตใจให้สงบมีสมาธิเป็นเป้าหมาย และอีกวิธีเรียกว่า วิปัสสนากรรมฐาน คือ การฝึกให้เกิดปัญญา⁶ และแหล่งโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ที่ปัจจุบันเป็นสถานปฏิบัติธรรม คือ วัดร้าง (ตโปทาราม) หรือ วัดป่าตามมหาวิหาร ตามปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ ในปัจจุบันเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเชียงใหม่ แห่งที่ 2 มีการปฏิบัติธรรมทุกวัน⁷ ในปัจจุบันมีพระภิกษุสงฆ์ 1 รูป (พระอาจารย์สุพันธ์ อาจิณฺณสีโล)

⁵ ผู้วิจัยปรับปรุงจาก Google Maps [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/maps/@18.78202,98.9159883,12z>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2560).

⁶ วัดร้าง (ตโปทาราม), คู่มือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในแนวสติปัฏฐาน 4, (เชียงใหม่: หจก.โรงพิมพ์ช้างเผือก, 2559), หน้า 35.

⁷ สัมภาษณ์ พระภิกษุสงฆ์ 1 รูป, เจ้าอาวาสวัดร้าง, 2 พฤษภาคม 2560.

เป็นเจ้าอาวาส วัดร่ำเปิงตั้งอยู่ที่ เลขที่ 1 หมู่ 5 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางเข้าสู่วัด
ดังนี้

ภาพประกอบที่ 3: เส้นทางสู่วัดร่ำเปิง (ตโปทาราม)^๘

3.4) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงความศักดิ์สิทธิ์ พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศาสนวัตถุที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพสักการบูชาของประชาชน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้ 1. วัดสวนดอก พระอารามหลวง มีพระเจ้าเก้าตื้อ ซึ่งมีความเชื่อว่าถ้าได้สักการะของพระจะได้สมดังปรารถนา และมีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุที่พระเจดีย์ มีกู่จตุรบาตรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย 2. วัดเชียงยืน มีพระพุทธรูปพระสัพพัญญูเจ้าเดชเมือง กล่าวคือ ทุกครั้งที่พระมหากษัตริย์ล้านนาเข้าและออกจากประตูเมืองเพื่อไปทำศึกสงครามหรือว่าราชการนอกกำแพงเมือง จะมีการทำการสักการบูชาพระสัพพัญญูเจ้าเดชเมืองที่วัดเชียงยืนทุกครั้ง เพื่อให้เกิดสิริมงคลในความยั่งยืน (ตั้งชื่ออันเป็นมงคลของวัด) ในอันที่จะบันดาลให้พ้นจากภัยพิบัติ^๙ 3. วัดชัยศรีภูมิ มีพระเจ้าสันติสุข มีความเชื่อกันว่าถ้าได้สักการะแล้วจะนำมาซึ่งความสันติสุขแก่ตนเองและครอบครัว 4. วัดเจดีย์หลวง ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานเสาอินทขิล (เสาหลักเมืองเชียงใหม่) 5. วัดนันทาราม มีหลวงพ่อเพชร ในเวลาเกิดฝนแห้งแล้งจะนำพระพุทธรูปองค์นี้ออกมาสรงน้ำออกแห่ไปตามถนนสายต่างๆ กับพระสิงห์

^๘ ผู้วิจัยปรับปรุงจาก Google Maps [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/maps/@18.78202,98.9159883,12z>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2560).

^๙ MY HERITAGE, พระสัพพัญญูเจ้าเดชเมือง เมื่อศาสนาผสานการเมืองอย่างละมุนละม่อม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.chiangmaiworldheritage.net/detail_show.php?id=130&lang=th. (12 กันยายน 2560).

3.5) รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม พบแหล่งท่องเที่ยวที่มีประเพณีวัฒนธรรมหรืองานประจำปีทุก ๆ ปี ที่นอกเหนือจากวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 9 วัด มีดังนี้

1. วัดสวนดอก พระอารามหลวง มีประเพณีสำคัญที่ปฏิบัติทุกปี คือ 1. งานแห่พระเจ้า 2. ประเพณีตักบาตรเบ็ญจัตถ์ (ตักบาตรเที่ยงคืนของวันขึ้น 15 ค่ำ ที่ตรงกับวันพุธ) ซึ่งจัดในเที่ยงคืนวันอังคารเป็นช่วงเวลาที่เข้าสู่วันพุธ และ 3. สลากภัต จัดขึ้นทุกปีหลัง 12 เป็น (วันเพ็ญเดือน 12 เหนือ)¹⁰

2. วัดศรีมุงเมือง (วัดมุงเมืองในอดีต) มีประเพณีที่ปฏิบัติประจำทุกปี คือ 1. งานแห่พระรอบหมู่บ้านในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ และ 2. ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุตรงกับวันลอยกระทง (วันเพ็ญเดือนยี่เหนือ)¹¹

3. วัดป่าแดงมหาวิหาร มีประเพณีสำคัญที่ปฏิบัติประจำทุกปี คือ งานวันกตัญญู (เดิมเรียกว่างานวันกองทัพพระเจ้าติโลกราช) ที่เรียกว่างานวันพระเจ้าติโลกราชนั้น เพราะพระองค์เป็นผู้สถาปนาวัด และสาเหตุที่เปลี่ยนมาเป็นวันกตัญญูเพื่อรำลึกถึงพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์มังรายทุกพระองค์ที่มีคุณูปการกับวัด และเจ้าอาวาสทุกรูปตั้งแต่อดีต ซึ่งงานวันกตัญญูนั้นจัดทุกวันที่ 7 เดือนพฤษภาคมของทุกปี¹²

4. วัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง มีประเพณีสำคัญที่ปฏิบัติประจำทุกปี คือ 1. สงฆ์น้ำพระในเทศกาลสงกรานต์ และ 2. สงฆ์น้ำพระบรมสารีริกธาตุ วันที่ 27 ธันวาคม ถึงวันที่ 3 มกราคม ทุกปี¹³

5. วัดนันทาราม มีประเพณีที่ปฏิบัติประจำทุกปี คือ 1. ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุตรงกับขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 (ตรงกับ 6 เบ็ญเหนือ) และ 2. ประเพณีตานสลากภัต หลัง 12 เบ็ญเหนือ (วันเพ็ญเดือน 12 เหนือ) หรือ เดือน 10 ภาคกลาง (วันเพ็ญเดือน 10)

6. วัดเจ็ดยอดหลวงวรวิหาร พระอารามหลวง มีประเพณีที่ปฏิบัติประจำทุกปี คือ 1. ประเพณีไหว้เสาอินทขิล¹⁴ ชาวเชียงใหม่จะทำพิธีบูชาอินทขิลในตอนปลายเดือน 8 ต่อเดือน 9 หรือระหว่างเดือนพฤษภาคมต่อเดือนมิถุนายน โดยเริ่มในวันแรม 3 ค่ำ เดือน 8 เรียกว่า วันเข้าอินทขิล การเข้าอินทขิลจะมีไปจนถึงในวันขึ้น 4 ค่ำ เดือน 9 ซึ่งเป็นวันออกอินทขิล จึงเรียกว่า เดือน 8 เข้า เดือน 9 ออก¹⁵

7. วัดเขียงยี่น มีประเพณีที่ปฏิบัติประจำทุกปี คือ 1. ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุวันที่ 7 – 9 เมษายน ของทุกปี และ 2. พิธีสะเดาะนพเคราะห์ช่วงเทศกาลสงกรานต์¹⁶

¹⁰ สัมภาษณ์ พระมหาธวัชพงศ์ สุพรหมปัญญา, เลขานุการเจ้าอาวาสวัดสวนดอก พระอารามหลวง, พฤษภาคม 2560. 2

¹¹ สัมภาษณ์ พระครูปลัดอรุณสิทธิ์ ชินวโส, เจ้าอาวาสวัดศรีมุงเมือง, 3 พฤษภาคม 2560.

¹² สัมภาษณ์ พระครูโฆสิตปริยัตยาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดป่าแดงมหาวิหาร, 2 พฤษภาคม 2560.

¹³ สัมภาษณ์ พระครูสมุห์วัลลพุตสวโร, ผู้ช่วยเลขานุการเจ้าอาวาสวัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง, 8 พฤษภาคม 2560.

¹⁴ สัมภาษณ์ พระมหาเจริญ กตปัญญา, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำปาง, 3 พฤษภาคม 2560.

¹⁵ ศูนย์สนเทศภาคเหนือ, ตำนานอินทขิลและประเพณีบูชาอินทขิล, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://library.cmu.ac.th/ntic/knowledge_show.php?docid=12, (12 พฤษภาคม 2560).

¹⁶ สัมภาษณ์ พระครูสิริญาณวัชร, เจ้าอาวาสวัดเขียงยี่น, 3 พฤษภาคม 2560.

8. วัดพระแก้ว พระอารามหลวง มีประเพณีที่ปฏิบัติประจำทุกปี คือ
 1. งานทำบุญวันกตัญญู ในวันที่ 10 กันยายน ของทุกปี เพื่อรำลึกถึงอดีตเจ้าอาวาส¹⁷
 9. วัดพระสิงห์ พระอารามหลวง มีงานประจำทุกปี คือ 1. งานอายุวัฒนมงคลเจ้าอาวาส ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1: ตารางประเพณีและงานประจำปีของแต่ละวัด

แหล่งท่องเที่ยว	ประเพณีประจำปี	วัน/เวลา
1. พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่		
1.1 วัดสวนดอก พระอารามหลวง	1. แห่พระเจ้าตื้อ	13 เมษายน
	2. ตักบาตรเป็งปู้ต (เพ็ญพุทธ)	คืนวันอังคารเป็นช่วงเวลาที่เข้าสู่วันพุธ ขึ้น 15 ค่ำ
	3. สลากภัต	หลัง 12 เป็ง (วันเพ็ญเดือน 12 เหนือ)
1.2 วัดศรีมุงเมือง	1. แห่พระ	ช่วงเทศกาลสงกรานต์
	2. ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ	วันยี่เป็ง (วันเพ็ญเดือนยี่ ตรงกับวันลอยกระทง)
1.3 วัดป่าแดงมหาวิหาร	1. งานวันกตัญญู	วันที่ 7 เดือนพฤษภาคมของทุกปี
1.4 วัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง (มหาโพธาราม)	1. สงฆ์น้ำพระ	เทศกาลสงกรานต์
	2. สงฆ์น้ำพระบรมสารีริกธาตุ	วันที่ 27 ธันวาคม ถึงวันที่ 3 มกราคม ทุกปี
1.6 วัดนันทาราม	1. ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ	6 เป็งเหนือ (วันเพ็ญเดือน 6 เหนือ)
	2. ประเพณีตานสลากภัต	หลัง 12 เป็งเหนือ (หลังวันเพ็ญเดือน 12 เหนือ)
1.7 วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	1. ประเพณีบูชาเสาอินทขิล	เริ่มวันแรม 12 ค่ำ เดือน 8 (เหนือ) ถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 9 (เหนือ)
1.9 วัดเขียงยี่น	1. ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ	7 – 9 เมษายน ของทุกปี
	2. พิธีสะเดาะนพเคราะห์	เทศกาลสงกรานต์
2. พื้นที่จังหวัดเชียงราย		
2.1 วัดพระแก้ว พระอารามหลวง	1. วันกตัญญู	วันที่ 10 กันยายน ทุกปี
2.2 วัดพระสิงห์ พระอารามหลวง	1. งานอายุวัฒนมงคลเจ้าอาวาส	

¹⁷ สัมภาษณ์พระครูสุวิสุตสุนทร, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว พระอารามหลวง, 13 มิถุนายน 2560.

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ จากการได้ลงพื้นที่วิจัยในจำนวน 14 วัด ในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย พบว่า 1) ในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 10 ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองจำนวน 8 วัด อยู่ในอำเภอสารภี จำนวน 1 วัด และอำเภอดอยสะเก็ด จำนวน 1 วัด และ 2) ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 4 วัด ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จำนวน 2 วัด อยู่ในอำเภอเชียงแสน 2 วัด ผู้วิจัยมีข้อเสนอว่า แต่ละวัดควรมีการประวัตินของวัด และอธิบายความสำคัญของโบราณสถานโบราณวัตถุที่เป็นจุดเด่นของวัด เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ซึ่งอาจทำในลักษณะของป้าย หรือโบรชัวร์ หรือในลักษณะเว็บไซต์แล้วให้มีการใช้คิวอาร์โค้ด (QR Code) ในการเข้าถึงข้อมูลของวัด ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีความสนใจ ตัวอย่างเช่น วัดเจติยเหล็ก ที่มีคิวอาร์โค้ด (QR Code) ติดตามจุดต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงไปยังข้อมูลของวัดซึ่งมี 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน หรือวัดพระแก้วที่ได้มีการจัดทำคิวอาร์โค้ด (QR Code) เพื่ออธิบายภาพต่างๆ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยมองว่าหากทุกวัดสามารถดำเนินการได้ จะเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีความสนใจ

2) คุณค่าและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวโดยส่วนมากที่มีการศึกษามีคุณค่าและศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พุทธศิลป์กรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงการปฏิบัติธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงความศักดิ์สิทธิ์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม ในแหล่งท่องเที่ยวหรือวัดที่มีพระจำพรรษาอยู่จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ผู้ให้ข้อมูล ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ ห้องสุขา เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว และมีร้านอาหารอยู่ใกล้เคียง แต่จะมีอุปสรรคคือในวัดร้าง คือ 1) วัดอาทิตันแก้ว พบว่า ในอดีตถนนในชุมชนไม่มีที่จอดรถพาคณะ หากนักท่องเที่ยวที่นำยานพาหนะไปเองอาจต้องจอดตามถนนชุมชนอาจทำให้มีปัญหาการจราจร และในพื้นที่วัดไม่มีห้องน้ำในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 2) วัดป่าแดงหลวง มีอุปสรรคคือป้ายบอกทางที่ไม่ชัดเจน เพราะพบว่าทางแยกเข้าไปในวัดนั้นไม่มีป้ายบอกทาง และเมื่อเข้าเส้นทางไปสู่วัดเป็นทางดินผ่านที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน อาจเป็นอุปสรรคสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในช่วงฤดูฝน และในวัดไม่มีห้องน้ำในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวหรือวัดดังกล่าว ผู้วิจัยมองว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่วัดอาทิตันแก้ว และวัดป่าแดงหลวง อาจต้องมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการสร้างห้องน้ำ และลานจอดรถในพื้นที่ และจัดทำป้ายบอกทางที่มีความชัดเจนเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3) รูปแบบและวิธีการของการจัดการเส้นทางการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ จากการวิจัย จึงเสนอรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

3.1) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และพุทธศิลป์กรรม มี 14 วัด พบว่า ในแต่ละวัดมีประวัติที่เกี่ยวกับกษัตริย์ในอาณาจักรล้านนาในอดีต หรือเกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในอดีต หรือเกี่ยวข้องกับความสันติริมคลองของการสร้างเมือง เป็นต้น รวมถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ ล้วนแต่มีคุณค่าทางพุทธศิลป์กรรม มีความสวยงาม มีอัตลักษณ์ ควรแก่การศึกษา เช่น วัด เจ็ดยอด พระ

อารามหลวง (มหาโพธาราม) เป็นที่สังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 และมีพระเจดีย์ที่จำลองแบบมาจากพุทธคยาอินเดีย เป็นต้น

3.2) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม มี 1 วัด คือ วัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเชียงใหม่ แห่งที่ 2 มีการปฏิบัติธรรมทุกวัด และมีที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ผู้วิจัยจึงมองว่านักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการปฏิบัติธรรมควรไปที่วัดแห่งนี้ ซึ่งพื้นที่วัดมีความสัปปายะเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมอย่างยิ่ง

3.3) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงความศักดิ์สิทธิ์ จากการวิจัยพบว่า มีจำนวน 7 วัด เป็นวัดที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 5 วัด ได้แก่ 1. วัดสวนดอก พระอารามหลวง มีพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และพระเจ้าแก้วตื้อ (พระพุทธรูปในพระอุโบสถ) กุศุมบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย 2. วัดเชียงยืน มีพระพุทธรูปพระสัมพันธัญญาเจ้าเดชเมือง 3. วัดชัยศรีภูมิ มีพระเจ้าสันตสิสุข 4. วัดเจดีย์หลวง ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานเสาอินทขิล (เสาหลักเมืองเชียงใหม่) 5. วัดนันทาราม มีพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชร ซึ่งตั้งแต่ออดีตจนถึงปัจจุบัน พุทธศาสนิกชนนิยมไปกราบสักการะเพื่อขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล

3.4) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม จากการวิจัย พบว่า นอกจากประเพณีประจำปีตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และยังพบว่ามีจำนวน 8 วัด ที่มีประเพณีหรืองานประจำปีเฉพาะแห่ง คือ 1. งานแห่พระ มีวัดสวนดอก พระอารามหลวง และวัดศรีมุงเมือง 2. งานสงฆ์น้ำพระธาตุ มีวัดศรีมุงเมือง วัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง (มหาโพธาราม) วัดนันทาราม และวัดเชียงยืน 3. งานสลากภัต มีวัดสวนดอก พระอารามหลวง และวัดนันทาราม 4. ตักบาตรเป็งปู้ด (วันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ ที่ตรงกับวันพุธ) มีวัดสวนดอก พระอารามหลวง 4. ประเพณีบูชาเสาอินทขิล มีวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร พระอารามหลวง 5. งานวันกตัญญู มีวัดป่าแดงวรวิหาร และวัดพระแก้ว พระอารามหลวง 6. พิธีสวดสะเดาะนพเคราะห์ มีวัดเชียงยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1) วัด และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามเส้นทางโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ โดยการจัดการท่องเที่ยวตามรูปแบบที่ได้เสนอไว้

1.2) สถานศึกษานำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงประวัติ และโบราณสถานที่สำคัญของวัดต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์

1.3) นำไปเผยแพร่ตามช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุ เว็บไซต์ เป็นการให้ความรู้แก่ผู้สนใจ และนักท่องเที่ยวในเรื่องข้อมูล เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1) บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามเส้นทางโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์

2.2) วิเคราะห์พุทธศิลปกรรมที่ปรากฏตามวัดที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์ เพื่อเป็นการท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลปกรรม

เอกสารอ้างอิง

พระรัตนปัญญาเถระ ผู้รจนา. ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร แปล. **ชินกาลมาลีปกรณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไร่ไทย เพลส จำกัด, 2550.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ 2555 - 2559**. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550.

วัดไร่เปิง ต.โปธาราม. **คู่มือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในแนวสติปัฏฐาน 4**. เชียงใหม่: หจก.โรงพิมพ์ช้างเผือก, 2559.

พระครูสุธีสุตสุนทร ดร., และคณะ. **การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์**. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

ศูนย์สนเทศภาคเหนือ. **ตำนานอินทิลและประเพณีบูชาอินทิล**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://library.cmu.ac.th/ntic/knowledge_show.php?docid=12. 12 พฤษภาคม 2560.

Google Maps [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/maps/@18.78202,98.9159883,12z>. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2560.

MY HERITAGE. **พระสัพพัญญูเจ้าเดชเมือง เมื่อศาสนาผานการเมืองอย่างละมุนละม่อม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.chiangmaiworlheritage.net/detail_show.php?id=130&lang=th. กันยายน 2560.

สัมภาษณ์ พระภานุธรรมภิกษุ วิ. เจ้าอาวาสวัดไร่เปิง. 2 พฤษภาคม 2560.

สัมภาษณ์ พระมหาธวัชพงศ์ สุพรหมปัญญา. เลขานุการเจ้าอาวาสวัดสวนดอก พระอารามหลวง. 2 พฤษภาคม 2560.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดอรุณสิทธิ์ ชินวโส. เจ้าอาวาสวัดศรีมุงเมือง. 3 พฤษภาคม 2560.

สัมภาษณ์ พระครูโฆสิตปริยัตยาภรณ์. เจ้าอาวาสวัดป่าแดงมหาวิหาร. 2 พฤษภาคม 2560.

สัมภาษณ์ พระครูสมุห์วัลลพุตสัโร. ผู้ช่วยเลขานุการเจ้าอาวาสวัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง. 8 พฤษภาคม 2560.

สัมภาษณ์ พระมหาเจริญ กตปัญญา. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. 3 พฤษภาคม 2560.

สัมภาษณ์ พระครูสิริญาณวัชร. เจ้าอาวาสวัดเชียงใหม่. 3 พฤษภาคม 2560.

สัมภาษณ์ พระครูสุธีสุตสุนทร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว พระอารามหลวง. 13 มิถุนายน 2560.